

VRIENDENCONCERT

Concerto Soave o.l.v. Jean-Marc Aymes

Mosè - oratorium van Giovanni Paolo Colonna

• zaterdag 17 september | **MAASTRICHT** THEATER AAN HET VRIJTHOF, POPYRUSZAAL | 20.00 - 21.45 uur

Giovanni Paolo Colonna 1637-1695

Il Mosè legato di Dio e liberator del popolo ebreo

Oratorium per cinque voci sole. archi e basso continuo
(Modena, 1686)

Concerto Soave

Rémy Brès-Feuillet contratenor | Mosè

Gabrielle Varbetian sopraan | Aronne

Romain Bockler bariton | Faraone

Lise Viricel sopraan | Consigliere

Samuel Namotte bariton | Capo del Popolo

Alessandro Ciccolini viool

Annaëlle Blanc Verdin viool

Minori Deguchi altviool

Géraldine Roux altviool

Marine Rodallec cello

Michael Chanu violone

onder leiding van

Jean-Marc Aymes orgel en klavecimbel

Mosè

De reconstructie van een groots werk

Het oratorium *Il Mosè, legato di Dio e liberator del popolo ebreo* (Mozes, afgezant van God en bevrijder van het Hebreeuwse volk), is een van de grote werken van Giovanni Paolo Colonna. Het is onderdeel van een reeks gelijksoortige werken, in opdracht geschreven door verschillende componisten, over episodes uit het leven van Mozes. Het oratorium van Colonna is zonder meer het meesterwerk uit deze serie. Het manuscript, bewaard gebleven in de bibliotheek van de Este's in Modena, is van een opmerkelijke kwaliteit. Concerto Soave brengt dit belangrijke Italiaanse werk uit de tweede helft van de zeventiende eeuw opnieuw voor het voetlicht.

Giovanni Paolo Colonna

Giovanni Paolo Colonna (1637-1695) is ongetwijfeld de grootste componist uit Bologna van zijn generatie en een van de belangrijkste vertegenwoordigers van de Italiaanse muziek uit de periode na Monteverdi. Hij wordt geboren en sterft in Bologna, waar hij vanaf 1674 de belangrijke post van kapelmeester van de grootse kathedraal San Petronio bekleedt, nadat hij daar eerder organist is geweest.

Zijn werk omvat alle muzikale genres uit zijn tijd: instrumentale muziek, opera en religieuze muziek, waaronder cantates en met name oratoria. Hij schreef er vijftien over verschillende belangrijke bijbelse personen (*Samson, Mozes, Salomon, Judith* enz.), over morele onderwerpen (*Il trionfo della fede*) of over episodes uit het leven van verschillende heiligen (*Santa Teodora, San Basilio*).

De muziek van Colonna sluit aan bij de ontwikkelingen van zijn tijd. Zijn opera's en oratoria, waarin instrumenten en stemmen op een prachtige manier met elkaar vervlochten worden, zijn beïnvloed door de dramatiek van de Venetiaanse opera die in Bologna al vroeg zijn weg vindt. Het Teatro Formigliari bijvoorbeeld, brengt in deze stad uitsluitend opera's die afkomstig zijn van de dogenstad Venetië. Colonna heeft zo dus de laatste werken van componisten als Monteverdi, Cavalli en Cesti kunnen horen.

In zijn jonge jaren studeert Colonna in Rome. Daar heeft hij les van Carissimi, de meester van het oratorium, en maakt hij kennis met het instrumentale werk en de inventiviteit van Maurizio Cazzati, zijn voorganger als kapelmeester van de San Petronio. En zo kan Colonna zijn eigen stijl ontwikkelen, die zowel klassiek als dramatisch is, en lange tijd karakteristiek zal blijken voor de muziek uit Bologna en als voorbeeld zal dienen voor verschillende generaties componisten.

Mosè

Het oratorium *Mosè*, voor de eerste keer uitgevoerd in Modena in 1686, is typerend voor de oratoria van Colonna. Het hof van de Este's, die naar Modena verhuizen nadat Ferrara door de Pauselijke Staat is overgenomen, is verzet op nieuwigheden en talrijk zijn de opera's en oratoria die ze in het tweede deel van de zeventiende eeuw in hun nieuwe woonplaats laten schrijven en laten uitvoeren. *Mosè* is een belangrijk werk, zowel vanwege de omvang als vanwege de muzikale kwaliteit. Het is een bijzonder werk temidden van de serie oratoria over episodes uit het leven van Mozes die door het hof van Modena besteld zijn bij – naast Colonna – Giacomo Antonio Perti, Bernardo Pasquini, Giovanni Antonio Gianettini en Vincenzo de Grandis.

Plagen

Geheel volgens de traditie is *Mosè* geschreven in twee delen. Deze spelen zich af aan het hof van Egypte. Het oratorium vertelt het verhaal van de plagen van Egypte: Mozes, die zich als gezant van God beschouwt, gaat naar het hof van de Farao om de vrijlating van zijn volk op te eisen. De heerser weigert en wordt hierin gesteund door zijn raadgever. Vervolgens verandert God de waterstromen in bloed en wordt het land geteisterd door kikkers. Geconfronteerd met deze plagen belooft de Farao de bevrijding van het Hebreeuwse volk. Maar wanneer de plagen verdwijnen, richt hij zich tot zijn staatsraad om zijn

belofte uit te stellen. En dan volgen er nieuwe plagen: een besmette wind brengt een epidemie en decimeert het vee, sprinkhanen verslinden alles, duisternis bedekt het land, en ten slotte sterven de nieuwgeborenen. Uiteindelijk buigt de Farao voor al deze rampen en laat hij het Hebreeuwse volk gaan.

Het oratorium is geschreven voor vijf mannelijke personages: Mozes (alt), Aäron (sopraan), Farao (bas), het hoofd van het Hebreeuwse volk (bas) en de raadgever van de Farao (sopraan). De laatste vertolkt ook de rol van een Hebreeuwse man. De hoge stemmen werden destijds gezongen

Gravure van de San Petronio op het Piazza Maggiore in Bologna (1704/1705) door Joan Blaeu

door castraten en mannensopranen. De hoofdpersonen zijn bijzonder dramatisch van karakter. Naast Mozes, jong, standvastig en vol van zijn belangrijke opdracht, onderscheiden zich Aäron, weifelender, en met name de Farao: listig, cynisch, vervuld van zijn macht, maar ook ten prooi aan onzekerheid, woede en twijfel. Colonna maakt van hem een fascinerend, grillig personage. Hij gebruikt bepaalde, zich herhalende melodische frasen om dit personage te karakteriseren.

De stemmen worden ondersteund door een prachtig instrumentaal ensemble met uitsluitend strijkers, in een bijzondere samenstelling. Het traditionele kwartet, met twee violen, altviool en cello, wordt uitgebreid met een tenorpartij, wat het orkest een grote volheid verleent. Tenslotte bieden de airs, onderbroken door levendige en dramatische recitatieven, een grote variatie in vorm. Naast traditionele airs met basso continuo, over het

algemeen gevolgd door een instrumentaal ritornello, schrijft Colonna airs voor waarin stemmen en instrumenten worden gecombineerd (zoals de indrukwekkende air van de woedende Farao, en een virtuoze 'strijders'-air van Mozes), begeleide recitatieven, maar ook ensembles (duo's en trio's) en koren van vijf stemmen met instrumenten.

De componist biedt ons zo een werk van een prachtige muzikale variëteit. De zeventiende-eeuwse muziek uit Venetië en Rome is op dit moment relatief bekend, maar de muziek uit Bologna uit de tweede helft van de zeventiende eeuw is, met de Napolitaanse muziek uit die periode, een grote en prachtige muzikale bron van een oneindige rijkdom, waarvan het hoog tijd is deze te herontdekken. ❖

Jean-Marc Aymes

Libretto

PARTE PRIMA

Sinfonia

ARONNE

Dove, Mosè, rivolgi
l'incanto piede?
Ad incontrar la morte?

MOSE

D'Egitto a la gran corte.

ARONNE

Frena i vani pensieri,
ah, fuggi, oh Dio, che spero tu, che spero?

Qual desio d'aura fallace
la tua pace lusingò?
Ond'or facile t'affidi
a la calma menzognera,
ch'altre volte, a te sì fiera,
la tempesta suscitò.
Qual desio *ecc.*

MOSE

Colà publico zelo
mi chiama a forza e là mi guida il Cielo.

EERSTE DEEL

Sinfonia

AÄRON

Mozes, waar zet je toch
je roekeloze voet?
Wil je de Dood ontmoeten?

MOZES

Ik ga naar het Hof van Egypte.

AÄRON

Beteugel die vergeefse gedachten,
ach, vlucht, oh God! Waar hoop je op?

Welk bedrieglijk ververlangen (??)
heeft je gemoedrust verstoord?
Zie toch hoe je je toevertrouwt
aan de stille leugen
die eerder al, zo afwijzend voor jou,
de storm ontketende.
Welk bedrieglijk *etc.*

MOZES

Daarheen roept een publieke plicht me,
uit alle macht, en daarheen leidt de Hemel me.

ARONNE

Che spero tu da la superba reggia,
se in quel suolo arenoso
fil d'erba non verdeggia,
se a l'ambito favor ch'ivi si gode
va indiviso il timor de le cadute,
se ivi insulta la frode a la virtute
e la colpa insolente
su le dorate porte
impedisce l'ingresso all'innocente?

MOSÈ

Né ambiziosa voglia il cor mi fiede,
né da la regia soglia
a pretender mercede
mi sprona oggi il desio:
chi là m'invita e là mi spinge è Dio.

CORO D'EBREI

Quando mai, oh Dio, sarà
che ridente a noi risplenda
quell'aurora che ci renda
la promessa libertà?

CAPO DEL POPOLO

Questo è un ciel che sempre a noi
fosco e torbido riluce,
questa terra a' servi tuoi
solo triboli produce.
Più gradite e più feconde
foran d'Africa l'arene,
s'ha più pace in mezo a l'onde
e l'Inferno ha men di pene.

CORO D'EBREI

Quando mai *ecc*

MOSÈ

Il vostro grido, amici,
a l'Empiro è salito:
nel sovrano Consiglio il vostro scampo
immutabil decreto ha stabilito,
e a le fervide preci
dal suo trono stellato
grazia rescrisse oggi la man del Fato.

AĀRON

Wat verwacht je van het trotse paleis,
nu op de zanderige aarde
geen grassprietje tot bloei komt,
nu de gunsten die we genieten
onlosmakelijk verbonden zijn met de angst om te vallen,
nu daar het bedrog de deugd beschuldigt,
en de brutale fout,
op de gouden deuren,
de binnenkomst van de onschuldige verbiedt?

MOZES

Niet de ambitie overvalt mijn hart,
en het is niet het verlangen
om medelijden te vragen dat me vandaag
naar de drempel van het paleis beweegt:
hij die me daar noodt en me daarheen beweegt, is God.

KOOR VAN DE HEBREEËRS

Wanneer toch, oh God, komt de dag
waarop dat ochtendgloren
ons lachend toe zal schijnen
en ons de beloofde vrijheid zal brengen?

HOOFD VAN HET HEBREEUWSE VOLK

Dit is een hemel die voor ons
onophoudelijk somber en gekweld gloeit,
deze aarde biedt je dienaren
niets dan leed.
Gastvrijer en vruchtbaarder
zijn de rivieroeveren van Afrika,
midden in de golven is er meer vrede,
en de Hel veroorzaakt minder pijn.

KOOR VAN DE HEBREEËRS

Wanneer toch *etc.*

MOZES

Uw roep, mijn vrienden,
is weer opgestegen tot in het Rijk:
in de hoge Raad is besloten tot uw redding,
een onveranderlijk besluit,
en op uw heftige gebeden heeft de hand
van het Lot, vanaf zijn sterrentroon,
opnieuw genade geschreven.

[DUE DEL CORO] a 2

Sù dunque, si siegua
del Cielo il volere,
se il chieggon le Sfere,
se Dio l'ordinò:
tutt'altro rispetto
disgombri dal petto,
perir non si può.

FARAONE

Qual di me più beato
vide ne' giri suoi l'occhio del giorno?
Di reggere a vicenda il cocchio adorno
la mia destra presume,
se un'ombra è il Sol de le mie glorie al lume.

Di piaceri già sazio e ripien
s'invaghisce il mio cor di penar,
ma non vuole o non osa turbar
fiera sorte de l'alma il seren.

CONSIGLIERE

Non conosce un regnante altra fortuna
che il suo scettro e il suo brando,
e questi pure son le sfere motrici
ch'a te mandano influssi ognor felici.

MOSE

Odi, o re de la Terra: il Re del Cielo
vuole il popolo ebreo
sciolto da le tue leggi e dal tuo impero.
A te perciò mi manda:
tant'io ti dico e tant'Iddio comanda.

CONSIGLIERE

Che vaneggi? Raffrena
i temerari accenti.

FARAONE

Chi sei tu? Qual è il Dio ch'a me rammenti?

MOSE

Il Dio ch'io ti figuro
è d'Israelle il Dio, del mondo intero
monarca indipendente,
de la vita de' regi e de la morte
arbitro onnipotente. Or or lo vidi:
incombustibil rovo
cinto di chiara fiamma era il suo trono;
così m'impose e suo legato io sono.

Kom dus, laten we
de stemmen van de Hemel volgen,
als de sferen het vragen,
als God het opdraagt:
laten we ons losmaken
van elk ander ontzag,
we kunnen niet omkomen.

FARAO

Wie, gelukkiger dan ik,
kan het oog van de dag zien terugkeren?
Mijn rechterhand moet op zijn beurt
de versierde koets leiden,
als de Zon een schaduw is van het licht van mijn glorie.

Reeds verzadigd door genoegens,
raakt mijn hart verliefd op het lijden,
maar het wil of durft de sereniteit
van de ziel niet te verstoren, gelukkig lot.

RAADGEVER

Een machtig persoon kent geen ander geluk
dan zijn scepter en zijn zwaard,
en dat zijn echt de bepalende elementen
die je de immer welwillende invloeden sturen.

MOZES

Luister, o koning der Aarde: de Koning van de Hemel
wil dat het Hebreeuwse volk
wordt bevrijd van jouw wetten en je heerschappij.
Daarom zendt hij me naar jou:
dat is wat ik je zeg, en dat is wat de Heer je opdraagt.

RAADGEVER

Ben je gek geworden? Beteugel
je onbezonnen uitspraken.

FARAO

Wie ben jij? Over welke God praat je tegen mij?

MOZES

De God waar ik het over heb is de God
van Israël, onafhankelijk heerser over de hele wereld,
almachtig beoordelaar
van het leven en de dood van koningen.
Soms zie ik hem:
zijn troon van onbrandbaar hout
is omgeven door heldere vlammen,
en zo beveelt hij mij en ben ik zijn gezant.

FARAONE

Fuggi, scendi ne' profondi
 e t' ascondi al mio furor.
 Vanne rapido e ti basti
 che irritasti
 senza pena un regio cor.
 Fuggi *ecc.*

Porta al tuo Dio ch'or or da Faraone
 obbedito sarà
 ma il suo popolo ebreo se n'avvedrà.

MOSÈ

Te n'avvedrai tu stesso,
 se tardo adempi il suo divin volere;
 t'intimo per sua parte
 e disastri e ruine
 e guerra e pianto e strage e morte infine.
 Misero te, se il suo poter sovrano
 a flagelli distende un dì la mano.

FARAONE

Si raddoppino intanto
 con più barbare pene
 al comun d'Israel pesi e catene.
 Sotto più duro giogo
 piegando le cervici

FARAO

Vlucht, verdwijn in de diepte
 en verberg je voor mijn woede.
 Verdwijn onmiddellijk en stel je ermee tevreden
 dat je een koninklijk hart hebt geërgerd
 zonder eraan te bezwijken.
 Vlucht *etc.*

Zeg jouw God maar dat hij soms
 gehoorzaamd zal worden, maar dat
 zijn Hebreeuwse volk niet zal kunnen vertrekken.

MOZES

Je zult zelf vertrekken,
 als je niet snel aan zijn goddelijke wil zult gehoorzamen.
 Ik beloof je namens hem
 rampen en verderf, oorlog en geweeklaag,
 en ten slotte een bloedbad en de dood.
 Je zult je ellendig voelen wanneer zijn soevereine macht
 op een dag zijn hand uitstrekt om plagen te veroorzaken.

FARAO

Hoe dan ook,
 voor het volk van Israël
 zullen de lasten en ketenen verdubbelen.
 Onder een steeds zwaarder juk zucht,
 voorover gebogen,

Christoffel van Sichem II (ca. 1581-1658) Plaaig van de kikkers (2e plaaig)

Veepest (5e plaaig)

gema l'Ebreo trafitto,
e da questo conosca il Dio che dici
qual rispetto si deva al re d'Egitto.

CONSIGLIERE

Fa libero il fallir
chi soffre e tace;
e ai colpi dell'ardir
sempre soggiace
la maestà
che non si fa
veder talor
armata di rigor,
cinta di crudeltà.

CAPO DEL POPOLO

Mosè, mal corrisponde
l'evento a le promesse:
da seme di speranza amara messe
sinora si raccoglie,
e principi funesti
de la nostra salvezza, oh Dio, son questi.

MOSÈ

Popoli miscredenti,
date fede al mio dire:
la parola di Dio non può mentire.

Re che domini la Terra
vuol dar legge agli elementi
e presume di far guerra
a le sfere, agli astri ardenti;
ma vedrà quanto s'inganni,
s'a suoi danni
un dì mova il Cielo irato
una stilla, una fronda, un'aura, un fiato.

CONSIGLIERE

Sire, a fato inclemente
esposto è il regno tuo: già d'acque in vece
scorre gonfio di sangue ogni torrente.

FARAONE

Misero, che sarà?
Qual incognito ardir crolla il mio soglio?
Chi s'arma a danni miei? Chi ha tant'orgoglio?

de gewonde Hebreëër, opdat dat de God
waar jij het over hebt duidelijk zal maken dat men
respect verschuldigd is aan de koning van Egypte.

RAADGEVER

Wie in stilte lijdt
geeft vrij baan
aan zijn ondergang:
maar aan de stoutmoedigheid
onderwerpt de grootsheid zich,
die zich dan niet meer
gewapend met strengheid
en omgeven
door wreedheid toont.

HOOFD VAN HET HEBREEUWSE VOLK

Mozes, de gebeurtenissen komen
maar weinig overeen met je beloftes:
wij halen een bittere oogst binnen
van granen die met hoop gezaaid zijn.
En dat is een rampzalig begin,
O God, tot onze redding.

MOZES

Volk, licht van geloof,
heb vertrouwen in mijn woorden:
het woord van God kan niet liegen.

De koning die heerst over de Aarde
wil zijn wetten opleggen aan de elementen
en denkt te strijden met de sterren
en de vurige hemellichamen.
Maar hij zal zien hoezeer hij zich vergist,
op het moment dat de verstoorde Hemel slechts
een druppel, een blad, een briesje, een zucht
in beweging brengt ten nadele van hem.

RAADGEVER

Heer, uw heerschappij wordt blootgesteld
aan een ongelukkig lot: de stromen zijn niet gevuld
met water maar met bloed!

FARAO

Ongelukkige, wat gebeurt er!
Welke zelfingenomen gril laat mijn rijk beven?
Wie wapent zich tegen mij? Wie heeft zoveel hoogmoed?

CONSIGLIERE

Esercito di rane
 copre l'Egitto e gli abitanti infesta,
 e con sorte funesta
 e con urto fatai la schiera immonda
 devasta i campi e le contrade inonda.

FARAONE

Pace, o Stelle:
 cedo libero Israele
 da l'antica servitù.
 Ma deh, fate
 che influenze men irate a me scendan di là sù.
 [Pace *ecc.*]

MOSÈ

Arrise ai voti il Cielo:
 tornan l'acque al suo stato,
 da la furia molesta
 degl'immondi animali
 già già mondo e purgato il suol ne resta,
 e Dio giusto e clemente
 mai non chiuse l'orecchio a chi si pente.

ARONNE

Pupilla che sa piangere
 può variar e frangere
 gli ordini del destin;
 e lagrima che stilla
 da umiliato cor
 de lo sdegno divin temprà l'ardor.

FARAONE

Già libero è l'Egitto e già respira?

CONSIGLIERE

E libero, signor.

MOSÈ

Rendi tu ancora
 al popolo di Dio la libertà.

FARAONE

Si vedrà, si vedrà.

ARONNE

È vano ogni riflesso
 dove il Ciel decretò.

FARAONE

Penserò, penserò.

RAADGEVER

Een plaag van kikkers
 bedekt Egypte en teistert de bewoners,
 en die smerige bende, rampzalig lot,
 funeste aanslag, verwoest de velden
 en overstroomt het land.

FARAO

Vrede, O hemellichamen:
 ik geef toe, ik bevrijd Israël
 van het oude slavendom.
 Maar, god, maak dat
 een minder wreed lot mij treft.
 [Vrede *etc.*]

MOZES

De hemel is welwillend naar je wensen:
 het water keert terug in zijn oorspronkelijke staat,
 de grond wordt gezuiverd
 van de besmette dieren,
 en de rechtvaardige
 en toegeeflijke God
 is nooit doof voor wie berouw heeft.

AÄRON

Een oog dat kan huilen
 kan de loop van het lot
 doen veranderen en breken;
 en een traan van een ootmoedig hart
 tempert de kracht
 van de goddelijke woede.

FARAO

Is Egypte al bevrijd en op adem gekomen?

RAADGEVER

Het is bevrijd, mijn heer.

MOZES

Geef nu het volk
 van God de vrijheid.

FARAO

We zullen zien, we zullen zien.

AÄRON

Elke bedenking is tevergeefs,
 wanneer het de Hemel is die bepaalt.

FARAO

Ik zal er over nadenken, ik zal er over nadenken.

MOSÈ

Parola data a Dio vuol pronto effetto.

FARAONE

Al consiglio di Stato io ti rimetto.

MOSÈ

Chi s'abusa del perdono
sfida il Cielo a le vendette.
Son di tempore più perfette
le saette
che il destino ritardò,
e da l'Arco fatal scoccan sovente
tanto funeste più quanto più lente.

PARTE SECONDA**Sinfonia****ARONNE**

Sia pur lecito al tiranno
di mancar a chi è soggetto,
né si creda, perché regge,
da la legge esser astretto,
ma si guardi dagl'impegni
con la Destra onnipotente,
perché, tardo o renitente,
lo strascina a' suoi disegni.

Crollano le corone
su le teste regnanti
cui dà norma fallace empia ragione;
stan sempre vacillanti
i troni a cui fan base
la forza ingiusta e l'innocenza oppressa;
e da quell'arte istessa
di politica rea,
ch'a la sorte real pareva sostegno,
quando men si credea
ebbe tracollo e precipizio il regno.

MOZES

Een woord dat aan God gegeven is,
vereist een onmiddellijk handelen.

FARAO

Ik zal het voorleggen aan de staatsraad.

MOZES

Wie zich niet aan zijn beloften houdt,
vraagt om de wraak van de Hemel.
De bliksemschichten die het lot uitstelde
zullen nog heviger zijn,
en als ze uitgesteld worden zullen ze,
afgeschoten vanuit een fatale boog,
nog rampzaliger zijn.

TWEDE DEEL**Sinfonia****AÄRON**

De tiran meent zijn onderdaan
te mogen bedriegen;
omdat hij heerst gelooft hij niet
dat hij gebonden is aan de wet.
Maar pas op met verplichtingen
aan het almachtige recht,
wanneer dat hem, laat of opstandig,
verwijdert van zijn doelstellingen.

Moge de kronen vallen
van de hoofden van de heersers,
van hen die de goddeloze reden
als bedrieglijke norm hanteren.
De tronen die gebaseerd zijn
op onrechtvaardige kracht en onderdrukte onschuld
zijn altijd wankelend.
En zo ziet zelfs een beleid,
dat een steun lijkt voor het koninklijk lot,
op het moment dat hij het het minst verwacht,
de mislukking en de val van zijn heerschappij.

FARAONE

Con doppio tormento
a duro cimento
condannano il cor
ragione di Stato
e d'invido fato
maligno tenor.

Misero, che farò?
Saldo, saldo mio cor, non ceder, no.

CONSIGLIERE

Mira, signor, che de l'Egitto ai danni
solo malvagi influssi
serban gli astri tiranni. Il Sole irato,
d'impura luce armato,
vibra invece di rai tante saette,
e già de l'aure infette
agli aliti nocenti
ogni mandra restò vuota d'armenti.

FARAONE

Se fulmini s' fieri
il Cielo m'avventò,
costanza, o miei pensieri,
che più temer si può?

MOSÈ

'Che più temer si può?' Troppo ingegnosi
nell'inventar disastri
sempre a danni d'un reo si provan gli Astri.

Sù sù, armatevi, tempeste,
sù, venite, euri furenti,
e sfrondando le foreste
atterrate,
consumate
fra l'accesso fragor di tuoni e lampi
quanto i prati colora e indora i campi.

CAPO DEL POPOLO

Lascia, signor, deh, lascia,
né più folle speranza
sommistri a l'ardir vani fomenti:
lascia libero il varco agl'innocenti.

FARAO

Met een dubbele plaag
veroordelen zij de
redelijkheid van de staat
en het kwaadaardig lot
tot een
zware beproeving.

Ongelukkige, wat zal ik doen?
Wees sterk, mijn hart, nee, geef niet toe.

RAADGEVER

Kijk heer: de hemellichamen lijken, voor het onheil
van Egypte, alleen maar slechte signalen te sturen.
De verstoorde zon stuurt,
gewapend met onzuiver licht,
eerder pijlen dan stralen
en de winden zijn besmet
met een schadelijke lucht,
de kuddes zien hun vee gedecimeerd.

FARAO

Als de Hemel op mij
zulke krachtige bliksems neer laat dalen,
wees standvastig, mijn hart,
wat kan men nog meer vrezen?

MOZES

'Wat kan men nog meer vrezen?' De Hemellichamen
zijn vindingrijk genoeg om rampen te bedenken
die passend zijn om de misdadigers te straffen.

Kom, stormen,
kom vurige wind,
vel de bossen,
sla ze neer, vernietig ze,
hoeveel weides worden verlicht
en velden staan in brand in het heftige tumult
van de donder en de bliksem.

HOOFD VAN HET HEBREEUWSE VOLK

Geef het op, heer, alstublieft, geef het op.
In een onzinnige hoop voed je de heftigheid
van vergeefse aansporingen:
maak de weg vrij voor de onschuldigen!

Se il fato vuol così, ceder conviene.
Chi ha saggio cor in sen secondi il Cielo:
d'ingegno un sol balen sgombra ogni velo,
e un lampo di raggion distingue il bene.
Se il fato *ecc.*

FARAONE

Misero, che farò?
Saldo, saldo mio cor, non ceder, no.

Ho spirito che basta
a debellar la sorte,
ho in petto un'alma vasta
da non temer la morte,
e de le Sfere a sostener l'orgoglio
ferma rupe mi vanto e duro scoglio.

CONSIGLIERE

Sentimento ben degno
questo è del tuo gran cor. No, non consente
l'interesse del regno
che libero l'Ebreo quindi sen vada:
troppo ne rimarrebbe
scema la tua potenza,
leso il regio decoro;
e poi chi t'assicura
che non tornasse un dì la setta audace
cinta di ferro a perturbar tua pace?

A vil seno, a debil core
de la sorte il rio tenore
può ben anco spavento recar,
ma dei mali che insieme raduna
crudo fato e cieca fortuna
alma forte saprà trionfar.

MOSE

Oh d'incauti ministri alme perdute,
che mascherando il vero
e accomodando al real genio i sensi
consigliate sovente
quel che gradisce il re, non che conviensi,
e con grato licore
dolcemente spruzzando a lui l'orecchio
negate a l'egro core
le droghe amare atte a recar salute,
oh d'incauti ministri alme perdute!

Als het lot het zo wil, is het het best om toe te geven.
Wie een wijs hart heeft, staat de Hemel bij:
een enkele flits van wijsheid verscheurt elke sluier,
en een enkele flits van redelijkheid kenmerkt het goede.
Als het lot *etc.*

FARAO

Ongelukkige, wat zal ik doen?
Wees sterk, mijn hart, nee, geef niet toe.

Mijn geest kan het lot bedwingen,
in mijn borst heb ik een krachtige ziel
die de dood niet vreest,
en ik ben er trots op
dat ik een krachtige rots ben en een harde klif
om de trots van de Sferen te dragen.

RAADGEVER

Dát is een gevoel
dat uw grote hart waardig is. Nee, het belang
van het koninkrijk staat niet toe
dat het Hebreeuwse volk zo in vrijheid gaat.
Je macht zou
te zeer verzwakt raken,
je koninklijke majesteit beschadigd.
En dan, wie kan je verzekeren
dat de stoutmoedige sekte op een dag niet gewapend
terug zal keren, om de vrede te verstoren?

Een kleingeestig iemand, een zwak hart
kunnen de beproevingen van het lot
nog angst inboezemen.
Maar een krachtige ziel zal het kwaad
dat het wrede lot en blinde toeval veroorzaken
kunnen overwinnen.

MOZES

O, verdwaalde geesten van roekeloze raadgevers,
die – terwijl ze de waarheid geweld aandoen
en voegen naar de geest van de heerser –
vaak adviseren
wat de heerser bevalt en niet wat passend is,
en met een zoete drank zijn oor zachtjes bevochtigen.
Jullie ontzeggen het zieke hart
de bittere drank die nodig is
om weer gezond te worden.
O, verdwaalde geesten van roekeloze raadgevers!

Dia libero il consiglio
chi ha l'animo leal.
E fisico fedel
provido ma crudel
e ferro e foco adoperi,
se l'ulcere è mortal.
Dia libero *ecc.*

ARONNE

Quanto è possente Iddio! Se torvo indietro
volge l'occhio sdegnoso, il re subissa,
la reggia si dissolve
e qual nappo di vetro
la monarchia va stritolata in polve.
Infelice regnante! Un vile insetto,
una locusta inerme,
dal divin braccio eletta
ministra del suo sdegno,
dà il guasto ai campi e mette a sacco il regno.

CAPO DEL POPOLO

Già de' sozzi animali il folto stuolo
sporca i letti regali, anzi, spogliando
d'erbe e di fiori il prato
cangia in deserte arene
i paradisi di tue ville amene.

Nel peccar alma ostinata
disperata
il suo bene ognor trascura,
non teme, non crede
i mali che vede,
le pene che indura.
Nel peccar *ecc.*

FARAONE

Misero, che farò?
Saldo, saldo mio cor, non ceder, no.

Stelle ingrante, ingiusti dei,
quando mai vi stancherete
d'influire a danni miei
sciagure e mali?
Forse allor che troverete
la faretra del Ciel vuota di strali.

Hij adviseert vrijelijk
degene die loyaal van geest is.
Het is een betrouwbaar medicijn,
passend maar wreed,
ijzer en vuur zal hij gebruiken
als de zweer dodelijk is.
Hij adviseert *etc.*

AÄRON

Wat is God machtig! Als hij zijn strenge oog
wendt, wordt de koning omvergeworpen,
wordt het koninkrijk ontbonden
en de monarchie, die glazen kelk,
tot stof verpulverd.
Ongelukkige machthebbers! Een gemeen insect,
een onbeduidende sprinkhaan,
aangewezen door de goddelijke arm,
verzonden vanuit zijn toorn,
zal de velden vernielen en het koninkrijk plunderen.

HOOFD VAN HET HEBREEUWSE VOLK

De grote menigte gemene dieren
vervuilt reeds de koninklijke bedden en plunderen
de gras- en bloemenweiden,
verandert de paradijselijke villa's
in verlaten gebieden.

Door te zondigen
veracht een koppige,
wanhopige geest zijn goed.
Zij vreest niet, ze gelooft niet
in het slechte dat ze ziet,
in de straf die ze te verduren krijgt.
Door te zondigen *etc.*

FARAO

Ongelukkige, wat zal ik doen?
Wees sterk, mijn hart, nee, geef niet toe.

Ondankbare sterren, onrechtvaardige goden,
wanneer hebben jullie er genoeg van
mij ongeluk te brengen
door mij narigheid en tegenslag te sturen?
Misschien wanneer jullie de Hemelse koker
zonder stralen zullen zien?

CONSIGLIERE

Ma qual notte improvvisa
 in gorgo d'ombre affoga il di nascente?
 E qual sùbita forza
 del Sol la face ardente
 con soffio d'ira in un baleno ammorza?
 Nuvolati di fumo,
 folta massa d'orrori
 lascian l'Egitto in neri abissi involto
 e sembra ogni vivente
 in cimberia spelonca esser sepolto.

FARAONE

Di scempi crudeli
 armatevi, o Cieli,
 non teme il mio cor.
 La vostra empietà
 ha poco vigor,
 se morte non dà.

MOSÈ

Morte appunto averai, se morte brami:
 al tuo core ostinato
 manda gli ultimi avvisi un Dio sdegnato.
 Rifletti al tuo periglio:

RAADGEVER

Maar welke onvoorziene nacht
 verbergt de opkomende dag als in een afgrond?
 En welke plotse kracht dooft in een flits,
 in een vlaag van woede,
 het stralende gezicht van de Zon?
 Rookwolken,
 ontelbare verschrikkingen,
 werpen Egypte in zwarte afgronden
 en elk levend wezen
 lijkt begraven te zijn in een donker hol.

FARAO

Wapen u met wrede
 martelingen, O Hemelen,
 mijn hart vreest niets.
 Uw goddeloosheid
 betekent niets zolang zij niet
 tot de dood leidt.

MOZES

De dood zul je krijgen, als de dood is wat je eist.
 Een verachte God stuurt jouw koppige hart
 de laatste waarschuwingen.
 Overweeg het gevaar:

Christoffel van Sichem II (ca. 1581-1658) Duisternis (9e plaag)

Een engel doodt de eerstgeborenen (10e plaag)

sappi eh' egli ha deposto
la sferza che corregge e diè di piglio
al brando che punisce. Il suo rigore
pianto più non aspetta,
e sua giusta vendetta
da più d'un seno esangue
ora vuol che trabocchi un mar di sangue.

A quanto il Ciel dispone
chi perfido si oppone,
chi reprobo si fa,
suo danno,
se tiranno
un di lo proverà.

CONSIGLIERE

Ne la passata notte,
con strage non più udita,
ferro sterminatore
ha tolto ai primogeniti la vita:
publici funerali alza ogni tetto,
e mira con stupore,
piangendo, il genitore
del sangue filiale il suolo intriso
e dal suo patrio stelo
il più bel ramo in sul fiorir reciso.

FARAONE

Così dunque del mio regno
il sostegno, oh Dio, mancò?
Così dunque, ahi dura sorte,
sotto l'ombra de la morte
il mio sole s'eclissò?
Così dunque *ecc.*

CONSIGLIERE

Deh, signor, omai consenti
che le genti a noi nemiche
tolgan via sì strani effetti,
né s'aspetti
che dagl'impeti furenti
d'una man che non si vede
sia distrutta la tua sede.

FARAONE

Tardi cede al destin l'alma ostinata:
vada l'iniqua setta e più non torni
a funestar de la mia pace i giorni.

weet dat hij de corrigerende zweep
in zijn handen heeft en
dat hij het straffende zwaard gereed heeft.
Zijn gestrengheid hoort uw klacht niet meer
en zijn terechte wraak eist
dat meer dan één bloedende borst
een stroom bloed spuwt.

Aan welke kwelling onderwerpt de Hemel
de verraderlijke, de verworpene,
die zich tegen hem richt.
Als hij een tiran is,
zal hij het
op een dag bewijzen.

RAADGEVER

De afgelopen nachten
heeft een moorddadig ijzer,
met ongekend geweld,
pasgeborenen het leven ontnomen.
Overal vinden openbare begrafenissen plaats
en de jammerende vader ziet,
met stomheid geslagen, de aarde doordrenkt
met kinderbloed en de mooiste tak
van de ouderlijke boom
in volle bloei afgesneden.

FARAO

Verdwijnt zo dus, o God,
de steun voor mijn heerschappij?
Verduistert zo
de schaduw van de nacht
mijn zon, o wreed lot?
Verdwijnt zo *etc.*

RAADGEVER

O heer, geef nu toe dat deze mensen,
die onze vijanden zijn,
deze zo vreemde effecten veroorzaken,
en wacht niet af
tot je troon door woedend geweld
van een onzichtbare hand
wordt verwoest.

FARAO

De koppige geest geeft zich uiteindelijk over aan het lot:
moge de onrechtmatige secte weggaan en nooit
terugkeren om mijn vredige dagen te verstoren.

MOSE

Al partire, al partire, amiche genti:
seguitemi veloci
e con grati concerti
a Dio liberator date le voci.

CORO D'EBREI

Viva Dio, quel sommo bene
che con valida virtù
ha spezzate le catene
de la nostra servitù.

Concerto Soave

Concerto Soave is opgericht door sopraan María Cristina Kiehr en klavecijnist Jean-Marc Aymes. Het ensemble bestaat uit musici die zijn gespecialiseerd in het Italiaanse repertoire uit de zeventiende eeuw. Concerto Soave legt zich toe op een historisch onderbouwde interpretatie van de werken uit die tijd en stelt daarbij de emotionele zeggingskracht, de schoonheid en het mysterie van de muziek centraal. Het ensemble treedt op bij grote internationale barokfestivals en maakte opnamen voor de labels l'Empreinte digitale, Harmonia Mundi, Ambronay en Zig-Zag Territoires.

Sinds 2007 is Concerto Soave gevestigd in Marseille.

Naast de activiteiten als ensemble leidt Concerto Soave innovatieve culturele en educatieve projecten. Ook is het organisator van het festival 'Mars en Baroque' en sinds 2016 co-programmeur van Salle Musicatreize, beide in Marseille. Het ensemble begeeft zich ook op het gebied van hedendaagse muziek en repertoire van buiten Europa.

Jean-Marc Aymes · dirigent

Jean-Marc Aymes is solist, artistiek leider en docent. Als klavecijnist en organist maakte hij opnamen van het complete klavieroeuvre van Girolamo Frescobaldi. Hij is specialist op het gebied van de Italiaanse muziek uit het begin van het *seicento* en werkte samen met vele ensembles voor oude muziek. Ook was hij betrokken bij verschillende projecten met hedendaags repertoire.

Jean-Marc Aymes is artistiek leider van het festival 'Mars en Baroque'. Sinds 2009 is hij als docent klavecimbel verbonden aan het Conservatoire national supérieur musique et danse in Lyon.

MOZES

Laten we gaan, laten we gaan, mijn vrienden.
Volg me snel
en laten we met vreugdevolle muziek
de bevrijdende God bezingen.

KOOR VAN DE HEBREEËRS (MADRIGAL)

Leve God, de allerhoogste,
die met zijn machtige deugd
de ketenen van onze slavernij
heeft verbroken.

Rémy Brès-Feuillet · contratenor | Mosè

Na zijn studie rechten en accordeon in Avignon, studeerde Rémy Brès-Feuillet operazang in Marseille bij Magali Damonte en in Aix-en-Provence bij Mareike Schellenberger. Met Serge Noyelle en het Théâtre des Calanques doet hij onderzoek naar de stem van de contratenor en het gebruik daarvan in drama en hedendaagse producties. Recentelijk trad hij op met onder meer het Franse barokensemble Concerto Soave in het Théâtre Nationale de la Criée in Marseille en bij het muziekfestival van Namen. In 2019 ontving Rémy de eerste prijs voor het Franse lied bij het internationaal zangconcours van Marmande, en in 2021 de prijs voor jong talent bij het Cesti-Wettbewerf in Innsbruck. In hetzelfde jaar ontving hij ook de prijs van de Fondation Royaumont en volgde hij het jong talentprogramma van Opera Fuoco bij David Stern.

Gabrielle Varbetian · sopraan | Aronne

Gabrielle Varbetian begon op zestienjarige leeftijd in de zangklas van Isabelle Vernet aan het conservatorium van Marseille. In 2018 studeerde ze af aan het conservatorium van Strasbourg. Na een specialisatie oude muziek aan het conservatorium van Lyon bij Robert Expert, was ze halve finaliste in het Concours International de Chant Baroque in Froville.

Behalve op barokmuziek richt Gabrielle Varbetian zich op hedendaags repertoire. Ze werkte samen met de componiste Graciane Finzi en trad op in het hedendaagse muziekfestival 'Musica' in Strasbourg. De laatste tijd treedt ze geregeld op met ensembles als Concerto Soave, Les Éléments en Musicatreize.

Romain Bockler • bariton | Faraone

Romain Bockler studeerde aan het conservatorium van Lyon, waar hij zijn master met onderscheiding behaalde. Hij vervolgde zijn studie bij de Studio van de Opéra National in Lyon en bij Cécile de Boever, Rosa Dominguez, Margreet Honig en Yves Sotin. Hij won prijzen in verschillende internationale concoursen, waaronder de eerste prijs in het Concours International de Chant Baroque in Froville. In 2017 richtte hij met luitist Bor Zuljan het ensemble Dulces Exuviae op, dat zich specialiseert in muziek uit de renaissance. Daarnaast treedt Romain op met ensembles als Le Poème Harmonique, Les Arts Florissants en Concerto Soave. In het hedendaags repertoire werkt hij met componisten als Peter Eötvös en Alexandre Desplat.

Lise Viricel • sopraan | Consigliere

Lise Viricel was als kind gedurende acht jaar lid van La Maîtrise de l'Opéra National de Lyon, waar ze zowel in zang als theater werd geschoold. Zij studeerde vervolgens zang (oude muziek) aan het conservatorium van Lyon. Ze werkt samen met ensembles als Arslys Bourgogne, Concerto Soave, Spirito en La Capella Reial de Catalunya. Ook maakt ze deel uit van het ensemble Coclico, dat zich richt op het vocale repertoire uit de vijftiende en zestiende eeuw. In 2020 richtte ze het barokensemble Le Stelle op. Onlangs verscheen haar cd *Parla, canta, respira* met muziek van Barbara Strozzi.

Samuel Namotte • bariton | Capo del Popolo

Na het behalen van een master Franse en Romaanse literatuur aan de Universiteit van Luik, studeerde Samuel Namotte aan de conservatoria van Maastricht en Luik. Hij won een eerste prijs bij het concours Belfius Classics en was finalist bij de International Opera Competition in Jeruzalem in 2017. Samuel Namotte soleerde in opera's bij onder meer Opera Zuid, Opéra Royal de Wallonie en Opéra national de Marseille en in vele oratoria, variërend van Bach tot Saint-Saëns.

◆ Internationale Fotojournalisten Tentoonstelling
do 8 september t/m do 6 oktober | **MAASTRICHT STATIONSSTRAAT**

In de podcast *Scheppingsdrift* (EO | NPO Radio 4) wordt in elke aflevering een bijbelverhaal uitgediept aan de hand van muziek, literatuur, film en beeldende kunst. Presentator Allard Amelink gaat met Ab Nieuwdorp (NPO Radio 4), Lieke Wijnia (Museum Catharijneconvent) en Alain Verheij (theoloog) op zoek naar

verrassende perspectieven op de eeuwenoude verhalen. Naar aanleiding van Musica Sacra staat de eerste aflevering van dit seizoen in het teken van Exodus. Beluister deze podcast vanaf 12 september via eo.nl/scheppingsdrift of via je podcastapp.

◆ musicasacramaastricht.nl

MUSICA SACRA IS EEN COPRODUCTIE VAN Stichting Musica Sacra en Theater aan het Vrijthof Maastricht. Satellietprogrammering en promotieconcert komen tot stand i.s.m. Cultuurcentrum Hasselt, Toon Hermans Theater en Filmhuis De Domijnen in Sittard-Geleen, Theater De Garage Venlo en Munttheater Weert. Filmselectie voor Maastricht en Sittard-Geleen door Lumière Cinema i.s.m. Filmhuis De Domijnen.

BESTUURDER Brigitte van Eck, directeur Theater aan het Vrijthof Maastricht

PROGRAMMACOMMISSIE Jacques Giesen (vz), Jos Leussink (adviseur), Sylvester Beelaert, Fons Dejong, Bas Geerts, Susanne Vermeulen en Saskia Törnqvist
RAAD VAN TOEZICHT Jean Jacobs (vz), Michel Cobben, Barbara de Heer, Bas Huyser en Lieke Wijnia

PROJECTLEIDING & FONDSSENWERVING Fons Dejong
MARKETING & PUBLICITEIT Hetty van Dongen
PRODUCTIE Raf Meijers **REDACTIE** Philip Leussink, Jacinta Wetzer, Sylvester Beelaert en Fons Dejong
VORMGEVING Philip Leussink **UITBALIE** Flora Minis en Susan Meisen **TECHNISCHE COÖRDINATIE** Sander Ronden **FACILITAIR** Nandi Nijsten **FINANCIËN** Jos Spauwen

MUSICA SACRA MAASTRICHT is lid van De Verenigde Podiumkunstenfestivals.

MUSICA SACRA MAASTRICHT wordt mede mogelijk gemaakt door Fonds Podiumkunsten, Provincie Limburg, Gemeente Maastricht, Theater aan het Vrijthof, VSB Fonds, Fonds 21, Elisabeth Strouven Fonds, Stichting Kanunnik Salden Nieuwenhof en Lira Fonds.

Met dank aan de Vrienden van Musica Sacra Maastricht en alle (concert-)locaties en samenwerkingspartners. De activiteiten worden mede mogelijk gemaakt door anonieme giften van particulieren.

MEDIAPARTNERS NPO Radio4, NTR, KRO NCRV, L1, Dagblad de Limburger, RTV Maastricht.

STEUN HET FESTIVAL Voor een bijdrage vanaf € 40 geniet u als Vriend van Musica Sacra Maastricht vele voordelen. Zie voor meer informatie en aanmelding • musicasacramaastricht.nl/vriend

STICHTING MUSICA SACRA

Vrijthof 47, 6211 LE Maastricht
• info@musicasacramaastricht.nl
• musicasacramaastricht.nl
• [facebook.com/MusicaSacraMaastricht](https://www.facebook.com/MusicaSacraMaastricht)
• [@FestivalMSM](https://www.instagram.com/FestivalMSM) | #MSM2022

